

Krigshemligheter

Filmhandledning

Filmen passar för år 4 - 7

Tema: Etik och moral, Historia, Världskrig, Vänskap, Bok på film

Fakta om filmen

Originaltitel: Oorlogsgeheimen

Regi: Dennis Bots

Genre: Drama

Nationalitet: Holland

Språk: Nederländskt tal med svensk text

Längd: 1 t. 34min.

Produktionsår: 2014

Aldersgräns: 11 år

Trailer: <https://www.youtube.com/watch?v=veQdYJ5uK5Q>

HANDLING

Året är 1943. I en liten holländsk stad bor Tuur och Lambert, som är oskiljaktiga vänner. Lamberts far sympatiserar med nazisterna, medan Tuurs familj förkastar dem. I en grotta hitta pojkar spår att någon sover där. De är överens om att det är deras hemlighet. En dag kommer flickan Maartje till byn. Lamberts gillar henne medan Tuur är mer skeptisk. Byn påverkas av nazisterna, de tar husdjur och deporterar personer som är aktiva i motståndetsrörelsen. Lamberts pappa är borgmästare, därför förbjuder Tuurs föräldrar så småningom Tuur att träffa sin bästa vän.

En natt upptäcker Tuur att hans far och bror är frihetskämpar när de möter en amerikan vid grottan. Han vågar inte säga det till Lambert, men anförtror sig istället till Maartje, som han börjar umgås mycket med - till Lamberts förtret. Maartje avslöjar för Tuur att hon är judisk och egentligen heter Tamar. Hon visar Tuur en plåt med bilder av sin familj.

I frustration över att Tuur tar avstånd från honom, följer Lambert en dag efter Tuur och upptäcker att Maartje och Tuur leker med en gris som hon har gömt undan nazisterna. Lambert anger detta till sin far. Under razzian tar nazisterna plåtasken, varefter Maartje och hennes faster och farbror grips. Under förhör anger de i sin tur frihetskämparna i staden, och Tuur tvingas att fly med sin familj. Före flykten hjälper Lambert dem med mat och vatten, så att de kan fly oskadda till Belgien genom grottans gångar.

OM FILMEN

"Krigshemligheter" är en filmatisering av Jaquens Vriens bok med samma titel. Det är andra gången, som filmens regissör Dennis Bots, väljer denne författares bok som förlaga till en film. Senaste gången var det filmen Kick it!

Förslag på uppgifter före filmen

Man kan öka elevernas förförståelse genom att ge dem en kortare genomgång kring filmens historiska sammanhang, exempelvis:

- Rita upp eller visa en karta över kriget i Europa med fokus på de ockuperade länderna.
- Jüdeförföljelser och jüdestjärnan
- Motståndsrörelsen
- Luftangrepp
- Hitler Jugend

Förslag på uppgifter före filmen

A: HEMLIGHETER

Det finns en tydlig koppling mellan titel och handling på flera punkter:

Tåget som regelbundet och på närmast smygande vis kör genom skogen, fylld med hemlig last. Inte förrän halvvägs in i filmen går det upp för Tuer att lasten består av oskyldiga människoöden.

Gömstället grottan är Tuer och Lamberts hemlighet. Det är också gömstället som slutligen räddar Tuurs familj.

Tuurs familjs hemlighet är att de är aktiva i motståndsrörelsen. När Tuer upptäcker det, håller han det hemligt för Lambert.

Tamars hemlighet är hennes identitet och bakgrund, som hon berättar för Tuer när han berättar om sin familj. Detta håller de dolt från Lambert. Hemligheten har ett dubbelt lager när Tamar inte har berättat för familjen Holtermans om asken med foton, som till sist avslöjar henne.

Grisen är Tuer och Tamars hemlighet som Lambert upptäcker. Plågad av svartsjuka anger han dem till sin far.

Var och en av dessa hemligheter leder till dilemman som behandlas i **ELEVUPPGIFTER** nedan.

B: FRÅN BARN TILL VUXEN

Filmen beskriver Tuer och Lamberts lärorika resa från barn till vuxna, som utlöses av kriget och Tamars ankomst till staden. Kriget är först ett spel för dem, men

förvandlas snart till dödligt allvar vilket man tydligt kan se genom att jämföra start- och slutscenen. I början leker de krig med låtsasvapen i skogen. De springer över järnvägen, där de träffar på två pojkar som de kommer i bråk med. Lambert räddar Tuur från slagsmål, och tillsammans flyr de in i grottan. Även om pojkarna kan få stryk, är situationen ofarlig jämfört med slutet när det gäller liv eller död för Tuurs familj. De flyr genom skogen, och precis vid järnvägsspåret möter de Lambert. Han räddar familjen genom att ge proviant till dem och låter bli att ange dem till nazisterna. Liksom i den första scenen är grottan gömställe för de flyende. Den leksakspistol som Tuur riktar mot Lamberts huvud i början byts i slutet ut mot en riktig. Leken har blivit allvar och pojkarna har kommit närmare vuxenlivet.

Pojkarnas utveckling kan också följas genom en rad handlingar
Tuurs rum är fyllt med krigsleksaker (0:09:06), och under den första flygräddvarningen, ser vi honom stanna upp och betrakta bombplanet, opåverkad av allvaret i situationen (0:10:44). I bunkern, skrattar han och Lambert när bomberna faller (0:12:02)
I skogen och skolan leker de krig med låtsasvapen, slåss med styltor och spelar kula (t.ex. 0:14:45)
I skogen bär Lambert Tamar på ryggen, och när de senare ser två grodor ovanpå varandra, säger han att de parar sig. (00:28:55). Senare är Tamar nära på att kyssa Tuur (1:03:08).
När Tuurs föräldrar vill att han ska vara vuxen nog att förstå att han inte längre kan umgås med Lambert springer Tuur ut i skogen, där han ser en barnhand tappa en nallebjörn från tåget (0:45:51 till 00:48:00). Här börjar han att betrakta kriget med vuxna ögon - att det är allvar och att det handlar om liv och död. Detta understryks av att han nästa dag i skolan inte har lust att spela kula (0:49:54). Under den nästa flygrädden fånar han sig inte längre utan sitter allvarlig och lyssnar på bomberna (0:57:34).
Lamberts svartsjuka resluterar i att Tuur fångslas. Men de gamla vänskapsbanden visar sig vara så starka att Lambert väljer att offra sig för sin vän genom att ta på sig sin Hitlerjugenduniform. Ett vuxet beslut som medför de andra pojkarnas förakt, men i gengäld får Tuur ut ur fängelset. Senare är det också på ett groteskt vis uniformen som gör att Lambert kan hjälpa familjen att fly.

C: VÄNSKAP

I början av filmen är pojkarnas vänskap okrossbar. Lambert räddar Tuur från att få stryk av några stora pojkar, deras namn är inristade i grottväggen, de hälsar alltid med en rad rituella handtecken, och de delar en gemensam hemlighet om grottan gömställe.

Tamars ankomst till staden blir en katalysator för krisen och den efterföljande dramatiska utvecklingen i vänskapen. Ett tydligt exempel på den krackelerande vänskapen är när Lambert strax efter håller på att avslöja pojkarnas hemlighet (0:18:15). Tuur blir först irriterad på Tamar. Men när hon visar sig inte vara rädd för mörker eller höjder, blir hon accepterad och de tre träffas i en ny gemenskap. När Tuur och Tamar inte delar sina hemligheter med Lambert, börjar detta - och den spirande kärleken mellan Tuur och Tamar - att slå en kil i pojkarnas vänskap. Strax efter tränger krigets verklighet sig på, då Lamberts far utses till borgmästare. Detta ger Tuur flera dilemman - ska han vara lojal mot sin vän, lyda sina föräldrars förbud mot att träffa Lambert eller leva ut sin kärlek för Tamar? Efter tågscenen med nallen, går de ödesdigra konsekvenserna för Tamar upp för Tuur. Han väljer därför bort sin vän. Det får katastrofala följder när Lambert, fylld av svartsjuka, oavsiktligt får Tamar deporterad.

Pojkarnas vänskap återställs först när Lambert får Tuur ut ur fängelset och sedan hjälper familjen på flykt genom grottgångarna. Här gömmer sig familjen på pojkarnas hemliga ställe. När Lambert lämnar Tamars ask till Tuur, delar de sitt hemliga handtecken igen och omfamnar varandra i gråt.

Strax innan (från 01:21:15) har Tuur hotat Lambert med en riktig pistol och anklagat honom för att ljuga, då Lambert svarar: "Jag har aldrig ljugit. Du har! Du sa att du skulle hjälpa Katrientje. Om du inte hade ljugit, hade jag inte sett grisen."

Tuur sänker sedan pistolen. Dilemmat går upp för honom: Hade han litat på Lambert och delat hemligheten med honom, skulle han ha förrått Tamar och hennes familj. Med lögnen - hur välmenande den än var - orsakade han att Lambert oavsiktligt förrådde Tamar och Tuurs familj i stället.

D: FILMKUNSKAP

SET UP / PAY OFF

Under hela filmen, finns det **set ups** (**set up** är detaljer och information som senare i filmen kommer att ha betydelse för handlingen, d.v.s. ger **pay off**) till flera av hemligheterna:

Tamars identitet

Hon är inte skrämmd av att vara i mörkret i grottan. Hon har utsatts för mycket värre prövningar som t.ex. rädslan hon måste ha känt när han flydde för livet (0:21:05)

Tamar talar tyska och blir bedrövad av åsynen av soldaten och tåget (fångstransporten) (0:19:10 och 00:23:34)

Tuurs mamma förvånar sig över att hon inte visste att familjen Holtermans hade släkt norr på (0:25:16)

Tamar säger nej tack till salamin, som innehåller griskött (0:32:20)

Pay off kommer när Tamar avslöjar sin sanna identitet för Tuur (0:54:48)

Familjen Ramakers inblandning med motståndsrörelsen

Strax efter att vi såg en man gömma sig i kyrkan, nickar Tuurs far diskret till en annan man i skyddsrummet (0:11:40)

Föräldrar förbjuder upprepade gånger Tuur att gå in i grottan. De skickar varandra blickar när de hör att han har hittat serietidningen tillsammans med Lambert (0:08:15 och 00:17:35)

Tuur hör föräldrarna diskutera om de ska tacka nej till inbjudan från Lamberts föräldrar, och om det kan vara farligt (0:13:25)

En natt ser Tuur sin bror och föräldrarna packa mat och en pistol i ett bylte (0:32:20)

Pay off kommer något senare (00:51:40), då Tuur ser sin familj möta en allierad soldat.

REKVISITA

I filmen ser vi flera handlingsskapande och symboliska rekvisita. De bidrar också till att stödja filmens tema om krigets hemligheter och allvar, om vänskap och om pojkarnas utveckling. För att tydliggöra vikten av rekvisitan blir de upprepade gånger visade i närbild.

Serietidningen som pojkarna hittar, är med för att visa dem som barn som leker, men är också en set up till motståndsarbetet och deras efterföljande insikt att krig är dödligt allvar. Denna punkt blir understruken när föräldrarna förbjuder Tuur att gå ner i grottan, och vi därefter ser tidningen förgås i spislågorna i en närbild (0:17:18 till 00:18:04).

Slangbellan kan ses som en symbol för pojkarna förändring från barn till vuxna. Å ena sidan är det en leksak, å andra sidan kan den användas som ett dödligt vapen. I scenen med tåget och nallen (12:45:51 till 00:48:00), är det just slangbellan, som är orsak till att Tuur får en glimt av krigets verklighet. På samma sätt är **leksakspistolen** kontra den riktiga pistolen i slutet av filmen också en symbol för övergången från barn till vuxen.

Grisen måste som Tamar leva gömd för att undgå döden. Det är just den scenen där den för ett ögonblick släpps ut, som leder till att båda förlorar sin frihet. Tamar visar Tuur **plåtaskan med foton och den judiska stjärnan** (0:37:28). Dessa viktiga rekvisita är båda viktiga hemligheter, men också en symbol för hennes dolda identitet. När hon visar den judiska stjärnan för Tuur ser vi flera inzoomningar på honom nära och extremt nära. Förvånad spärra han upp ögonen - rekvisitan sätter igång hans förståelse av krigets konsekvenser. **Asken** får på samma sätt Lambert att inse de fruktansvärda konsekvenserna av avslöjandet om grisen till sin far. Vi ser honom snyfta med asken i händerna innan han bestämmer sig för att rädda Tuur ur fängelset (1:15:14). Det är också asken som blir en symbol för deras vänskap återställs när Lambert ger asken till Tuur i grottan. Slutligen fungerar asken som ett kärleksfullt minne av Tamar, på samma sätt som det påminde henne om hennes tidigare liv.

Medaljen, som Tuur gör till Tamar, blir en symbol för hans kärlek till henne - till skillnad från judisk stjärna, som är en symbol för hat.

Modelltåget och det verkliga tåget visar pojkarnas livsresa. Modelltåget representerar barndomen, medan den verkliga tåget med fångar visar vuxenlivets

dödligt allvar. Modelltåget är också en av pojkarnas gemensamma intressen och lockbetet som fadern använder för att få Lambert att bli medlem i Hitlerjugend. Men mot slutet av filmen blir modelltåget en föraning till verklighetens fångtransporter i boskapsvagnar. Här ser vi Lambert vid modelltåget med tom blick, medan det korsklippas till upphämtningen av Tamar. Sedan klipps det tillbaka till en extrem närbild av en modellsoldat i modellandskapet (1:08:14 till 01:09:34).

Nallen är en symbol för barndomens oskuld, men i sitt trasiga tillstånd med bara ett ben, är det också en symbol för krigets offer och vuxenlivets allvar. När barnhanden tappar nallen ur tåget, sätter den på allvar igång Tuurs förståelse av krigets konsekvenser. Därefter, ser vi Tuur med nallebjörnen på sängen, varefter fadern säger: "Ibland är det bättre att inte veta något." Men den trasiga nallen har skapat en gnagande fråga i Tuurs tankar, och vi ser honom stirra uttrycksöst på nallen(0:48:50 till 00:49:53).

VÄNDPUNKTER

Filmens viktigaste **vändpunkt** är scenen (0:45:06 till 00:48:00), där föräldrar förbjuder Tuur att vara med Lambert. Efter att ha ropat: "Lambert är och förblir min bästa vän - för evigt!", ser vi honom i flera kameravinklar i snabb löpning in i grottan i skogen medan dramatisk bakgrundsmusik bullrar loss. I grottan nedtonas musiken medan Tuur i halvbild tar en tugga av kakan innan han förbittrat kastar bort den. Vi hör det verkliga ljudet av tåget och det klipps mellan tåget och Tuur, som löper mot rälsen. Här stannar han upp till ljudet av sorgsen stråkmusik. Fler vinklar visar honom förbanna kriget och skjuta med sin slangbella mot tåget. Denna scen klipps i snabb takt, så hans inre kaos betonas. När tåget har passerat, springer han upp på rälsen, så ser vi honom framifrån i halvnära bild, medan han höjer sin slangbella. Beträkningsvinkeln växlar till Tuur bakifrån i bildens förgrund. I bakgrunden ser vi en hand med en nallebjörn - ur fokus - sticker ut från en spinga i den bakre delen av tåget, medan musiken plötsligt stannar. Tuur ses igen framifrån, och med ett chockat uttryck sänker han sin slangbella. Det klipps tillbaka till armen, som vi i slow motion ser tappa nallen sett ur Tuurs perspektiv. Det zoomas in på Tuur, så vi i närbild kan se honom spärra upp ögonen. Sedan ser vi Tuur springa längs spåret till det smutsiga och förstörda nallen, som visas i extrem närbild sett från Tuurs synvinkel i fågelperspektiv. Vinkeln och nallens tillstånd understryker nallen som symbol för krigets oskyldiga offer. Tuur plockar upp den varsamt och därefter ser vi honom stirra efter tåget. Det zoomas långsamt ut till en helbild, så att han succesivt kommer att verka mindre och maktlösa inför skeendena. Halvvägs mellan barn och vuxen, och med en begynnande förståelse för vuxenvärldens oro. Men bara med ett barns förmåga att göra något åt det.

ELEVUPPGIFTER

Ämnen: Svenska, historia och religion

Nivå: 4-6

Mål

- Diskutera vänskap och hemligheter
- Gör en analys av filmens handling och karaktärernas utveckling

- Lär dig mer om hur man använder set-up / pay off och rekvisita i filmer

grupparbete:

Hemligheter och vänskap

- 1) Vad är en hemlighet?
- 2) Gör en lista över filmens hemligheter
- 3) Vilken hemlighet i filmen är viktigast att hålla? Varför?
- 4) Vilka är konsekvenserna av hemligheter i filmen?
- 5) Varför vill Tuur och Tamar inte dela sina hemligheter med Lambert?
- 6) Anser ni att de borde ha gjort det? Varför / varför inte?
- 7) Kan man ha hemligheter för en vän?
- 8) Varför har Tuurs familj hemligheter för honom?
- 9) Tuurs far sade till honom: "bland är det bättre att inte veta någonting" - har fadern rätt i detta? Motivera ditt svar.

Diskutera:

- 1) Vems fel är det att denna vänskap är trasig?
- 2) Vems fel är det att Tamar avslöjas?

Tuur och Lambert

- 1) Hur kan man se att pojkarna är vänner?
- 2) Varför börjar vänskapen att brytas?
- 3) I början ser vi Tuur och Lambert vara på flykt och gömma sig. I slutet gör Tuur och hans familj detsamma. Vilka likheter finns det mer mellan de två scenerna?
- 4) Hur har pojkarna förändrats under tiden? Varför? Vad har inte förändrats mellan pojkarna?
- 5) Eftersom Tuurs föräldrar inte låter honom träffa Lambert, säger han: "Lambert är och förblir min bästa vän för evigt." Diskutera: Har han rätt i detta? Fortsätter pojkarna att vara vänner Varför / varför inte??
- 6) Är pojkarna mest barn eller mest vuxna? Vilka barnsaker som de gör? Vilka vuxensaker gör de?

Rekvisita

Gör en lista över viktiga rekvisita i filmen och svara på följande för varje:

- 1) Var i filmen används rekvisitan?
- 2) Vad används den till? Av vem?
- 3) Hur är rekvisitan med i att ändra handlingen?
- 4) Vilken betydelse har rekvisitan för personerna?
- 5) Vad kan vara en symbol för?
- 6) Vilka filmiska effekter används, så att vi uppmärksammar rekvisitan? (Till exempel, beskärning eller belysning).

Set up och pay off

I film antyder man ofta i förväg vad som kommer att hända med hjälp av set ups
En set-up är en sorts spår som ger en uppfattning om en händelse som sedan inträffar - en pay off

- 1) Vilka set ups leder till att Tamar är judisk?
- 2) Vilka set ups förutser att Tuurs familjens är motståndskämpar?

vändpunkter

Filmen har flera vändpunkter som förändrar handlingen för huvudpersonerna - gör en lista över de viktigaste och svara på:

- 1) Vad är orsaken till vändpunkten?
- 2) Vilken konsekvens har vändpunkten för huvudpersonerna och handlingen?

Avslutande uppgifter

- 1) Gör två filmaffischer för "War hemligheter". Man måste fokusera på rekvisita, medan den andra kommer att fokusera på pojkarnas vänskap. På varje affisch, välj en slogan och bilden för att passa affischen fokus.
- 2) Gör en recension av filmen där du kommer in på:
 - a. Huvudpersonerna utveckling och aktörernas prestationer
 - b. Bruk av rekvisita
 - c. Vänskap och hemligheter som tema
- 3) Gör en karaktärsbeskrivning av båda pojkar, där du kommer in på:
 - a. Deras vänskap
 - b. Tamar
 - c. Deras utveckling
 - d. Hur krigets hemligheter påverkar deras vänskap

Filmhandledning skriven av Rasmus og Mette Welling, redigerad av Ditte Mejlhede, utgiven av Danska Filminstitutet, översatt av Claire Brandum